

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของปุ๋ยสัตว์ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และเพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขผลกระทบของปุ๋ยสัตว์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน โดยการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การเลือกพื้นที่เพื่อทำการศึกษา การศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ต่อสังคมพืช และสัตว์ป่า การศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ต่อคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดิน การศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ การศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์และจัดประชุมกำหนดแนวทางในการแก้ไขผลกระทบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการศึกษาสังคมพืชในฤดูแล้งและฤดูฝน พบว่ามีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของพรรณพืชในพื้นที่ที่ไม่มีการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์มีค่าสูงกว่าพื้นที่ที่มีการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ และทั้งสองพื้นที่ที่มีค่าดัชนีความคล้ายคลึงประมาณร้อยละ 26 ทั้งสองฤดูซึ่งถือว่าแตกต่างกันมาก และในพื้นที่ที่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์มีจำนวน และชนิดของกล้าไม้ไม่น้อยกว่าพื้นที่ที่ไม่มีการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทดแทนของสังคมพืช เหมือนกันทั้งสองฤดู การตรวจสอบร่องรอยการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ทั้งในพื้นที่อุทยาน พบว่าพื้นที่ที่มีปุ๋ยสัตว์ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องจะไม่ปรากฏร่องรอยการเข้าใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่าทั้งในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ส่วนคุณสมบัติของดินบางประการทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน พบว่าพื้นที่ที่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์มีอัตราการซึมน้ำผ่านผิวดินต่ำกว่าในพื้นที่ที่ไม่มีการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ ผลการตรวจวัดข้อมูลคุณภาพน้ำบางประการทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน บริเวณแหล่งน้ำที่ไม่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์ และบริเวณแหล่งน้ำที่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์มีค่าพารามิเตอร์ส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ในฤดูแล้งพบว่าแหล่งน้ำบริเวณอ่างเก็บน้ำลำปลายมาศที่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์มีค่าปริมาณแบคทีเรียทั้งหมดและฟิโคลคอร์ริฟอร์ม สูงกว่าอ่างเก็บน้ำลำเพ็ญที่ไม่มีกิจกรรมการเลี้ยงปุ๋ยสัตว์

ผลการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมของผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์ จากการเก็บแบบสอบถาม 100 ชุดพบว่า ผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์ในเขตตำบลสระตะเคียน จำนวน 13 ราย ตำบลบ้านราษฎร์ จำนวน 9 ราย และตำบลโนนสมบูรณ์ จำนวน 10 ราย รวมจำนวน 32 ราย ประกอบด้วยผู้นำปุ๋ยสัตว์เข้าไปเลี้ยงในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน 21 รายเป็นผู้ที่รับจ้างเลี้ยง 3 ราย เป็นของตัวเองทั้งหมด จำนวน 18 ราย โดยเลี้ยงวัวจำนวน 355 ตัว และเลี้ยงควาย จำนวน 61 ตัว ที่เหลืออีก 11 ราย เลี้ยงในที่ดินของตนเองมีผู้ที่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 64 และไม่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 36 ส่วนผู้ที่ไม่มีการทำกินส่วนใหญ่เป็นผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน และร้อยละ 54 ของกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบว่าพื้นที่ที่ตนอยู่เป็นพื้นที่มรดกโลก ในด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์ และผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาชนิดนี้ จัดให้มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงปุ๋ยสัตว์ จำพวกวัวและควาย ระดับหมู่บ้าน

และตำบล เพื่อบริหารจัดการและลดผลกระทบต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน คิดเป็นร้อยละ 46 เห็นด้วยมาก จัดให้มีคณะกรรมการ ในระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด ประกอบด้วยตัวแทน ผู้เลี้ยงปศุสัตว์จำพวกวัวและควาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาการเลี้ยงปศุสัตว์ในเขต อุทยานแห่งชาติทับลาน คิดเป็นร้อยละ 47 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ให้พัฒนาอาชีพเสริมเพื่อทดแทน รายได้ที่ขาดหายไปจากการลดจำนวนการเลี้ยงปศุสัตว์จำพวกวัวและควาย คิดเป็นร้อยละ 49 เห็นด้วย ในระดับปานกลาง บังคับใช้กฎหมายในกรณีกับผู้เลี้ยงปศุสัตว์จำพวกวัวและควาย ในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติทับลานไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง คิดเป็นร้อยละ 58 เห็นด้วยในระดับปานกลางส่งเสริม ถ่ายทอด ความรู้และเทคโนโลยีในการจัดการปศุสัตว์ เช่นการพัฒนาสายพันธุ์ ปลูกพืชอาหารสัตว์ การให้อาหาร เสริม การจัดการฟาร์ม และการตลาด เป็นต้น ให้กับผู้ที่นำปศุสัตว์ออกไปเลี้ยงนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทับลาน คิดเป็นร้อยละ 48 เห็นด้วย ในระดับปานกลาง ห้ามเลี้ยงปศุสัตว์แบบปล่อยอิสระ ต้องมีการ ควบคุมดูแลโดยเจ้าของอย่างใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 58 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ห้ามเลี้ยงปศุสัตว์ ในแปลงปลูกป่าและป่าธรรมชาติ เพราะอาจจะเหยียบย่ำต้นไม้ และทำลายต้นไม้ได้ คิดเป็นร้อยละ 52 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ห้ามนำอาวุธ เครื่องมือ หรือสร้างสิ่งปลูกสร้างทั้งชั่วคราวและถาวร เข้าไป ในอุทยานแห่งชาติทับลาน เพื่อการเลี้ยงปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 44 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ห้าม เลี้ยงปศุสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นการทำลายภูมิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 40 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ห้ามจุดไฟเผาป่าเพื่อให้เกิดหญ้าระบัดหรือลำสัตว์โดยเด็ดขาด คิดเป็นร้อยละ 38 เห็นด้วยในระดับ ปานกลาง ร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะอนุโลมให้ผู้เลี้ยงปศุสัตว์จำพวกวัวและควายได้เป็นการชั่วคราวแบบ จำกัดพื้นที่ จำกัดระยะเวลาและจำกัดจำนวนที่เลี้ยง คิดเป็นร้อยละ 49 เห็นด้วยในระดับปานกลาง กำหนดระยะเวลาผ่อนปรนไม่เกิน 1-2 ปี ในการทยอยนำปศุสัตว์ออกไปเลี้ยงนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 55 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้เลี้ยงปศุสัตว์ที่นำสัตว์เข้าไป เลี้ยงในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ว่าการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและมรดกโลก นั้นทำได้ ไม่เกิดความเสียหายและไม่ผิดกฎหมาย

ผลการจัดประชุมกำหนดแนวทางในการแก้ไขผลกระทบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ข้อสรุป ดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ต้องเลิกการเลี้ยงปศุสัตว์ให้พิจารณาหาผู้ซื้อ กลุ่มที่ต้องการเลี้ยงปศุสัตว์ต่อไปให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาพื้นที่ที่เหมาะสมให้ กลุ่มนายทุน ให้นำปศุสัตว์กลับไปเลี้ยงในที่ดินของตนเอง ทั้งหมด ทั้งนี้ให้ดำเนินการเคลื่อนย้ายปศุสัตว์พร้อมหรือถอนคอกและที่อยู่อาศัยออกจากเขตหวงห้ามของ อุทยานแห่งชาติทับลานโดยเร็ว มิฉะนั้น จะดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดทั้งทางแพ่งและอาญา

คำสำคัญ: ปศุสัตว์ ผลกระทบของปศุสัตว์ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติทับลาน

คำนำ

มติที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลก ครั้งที่ 36 ระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน 2555–6 กรกฎาคม 2555 ณ เมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก สหพันธรัฐรัสเซีย ขอให้ประเทศไทยดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (Reactive Monitoring Mission to Dong Phrayayen-Khao Yai Forest Complex (Thailand)) เกี่ยวกับการลดกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่ผิดกฎหมายในพื้นที่มรดกโลกดงพญาเย็น-เขาใหญ่ และดำเนินการหยุดกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่ดำเนินการโดยกลุ่มคนที่ทำเพื่อการค้า ซึ่งปัญหาดังกล่าว หากไม่สามารถดำเนินการได้อาจเป็นเงื่อนไขที่จะมีการนำพื้นที่มรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เข้าไปอยู่บัญชีมรดกโลกในภาวะอันตราย

ปัจจุบันปรากฏว่า ยังคงมีราษฎรได้นำปศุสัตว์จำพวกโคและกระบือเข้าไปเลี้ยงในพื้นที่มรดกโลกดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ เช่น โรคระบาดจากสัตว์เลี้ยงสู่สัตว์ป่า ความเสื่อมโทรมของดินและแหล่งน้ำ ความเสื่อมโทรมของสังคมพืช เป็นต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงปศุสัตว์ต่อพื้นที่มรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ อย่างจริงจัง เพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างอุทยานแห่งชาติกับผู้เลี้ยงปศุสัตว์ต่อไป

สถาบันวัฒนธรรมอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครอง ร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองจังหวัดนครราชสีมา และอุทยานแห่งชาติทับลานได้ตระหนักถึงข้อห่วงใยของคณะกรรมการมรดกโลกและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการศึกษาผลกระทบของปศุสัตว์ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในอุทยานแห่งชาติทับลานประจำปีงบประมาณ 2557 และกำหนดให้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำผลการศึกษายกย่องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบและพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยจะมีการระดมความรู้และแนวคิด ตลอดจนประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่างๆ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนผู้เลี้ยงปศุสัตว์เกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงปศุสัตว์ที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ความสำคัญของพื้นที่มรดกโลก และการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการแก้ไขปัญหาล้างปศุสัตว์ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงปลาสัตว์ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน
2. เพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบของปลาสัตว์ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

การตรวจเอกสาร

1. ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่นๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่คืออาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมซึ่งหากป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น ดังที่ สาวิตรี (2547) ได้กล่าวว่าป่าฝนเขตร้อนชื้นที่มีการกระจายอยู่บริเวณรอบเส้นศูนย์สูตรมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการควบคุมสภาพภูมิอากาศของโลก และถ้าหากป่าฝนเขตร้อนชื้นดังกล่าวถูกทำลายมากเกินไป จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลในวัฏจักรน้ำ การกระจายความร้อน ความดัน ปริมาณฝน และองค์ประกอบทางเคมีของบรรยากาศโลก

2. ทรัพยากรสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติป่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของสัตว์ป่าไว้ว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำ และให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึง สัตว์พาหนะ ที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ป่าไม้อันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าได้ถูกทำลายลงไปมาก ตลอดจนการไล่ล่าของมนุษย์จึงทำให้ปริมาณสัตว์ป่ามีจำนวนลดน้อยลงทุกปีจนบางชนิดสูญพันธุ์บางชนิดก็ใกล้จะสูญพันธุ์ เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติจึงจำเป็นที่เราจะต้องช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าไว้โดยเร่งด่วน

3. คุณค่าของสัตว์ป่า

สัตว์ป่าอำนวยประโยชน์นานาประการให้แก่มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ มากมาย อย่างไรก็ตามประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นไปในทางอ้อมมากกว่าทางตรงจึงทำให้มองไม่ค่อยเห็นคุณค่าของสัตว์ป่าเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่น ป่าไม้ น้ำ และแร่ธาตุ เป็นต้น ตัวอย่างคุณค่าของสัตว์ป่า เป็นต้นว่า

3.1. การนันทนาการและด้านจิตใจ นับเป็นคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของสัตว์ป่าแต่ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้โดยง่าย การท่องเที่ยวชมสัตว์ป่าในสวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแหล่งสัตว์ป่าอื่นๆ นับเป็นเรื่องนันทนาการทั้งสิ้นเช่นเดียวกับการสงสารสัตว์ป่าที่ถูกทรมาน กักขัง หรืออื่นใดก็ตามที่ สัตว์อยู่อย่างไม่มีความสุขก็เป็นเรื่องจิตใจ รวมตลอดทั้งการท่องเที่ยวป่าเห็นสัตว์ป่าหรือไม่เห็นสัตว์ป่า ซึ่งควรประดับความงามตามธรรมชาติเป็นทั้งนันทนาการและด้านจิตใจทั้งสิ้น

3.2. เป็นตัวควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นๆ สัตว์ป่านับได้ว่าเป็นตัวควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ด้วยกันเอง ทำให้ผลกระทบต่อคนบรรเทาเบาบางลง

3.3. คุณค่าของสัตว์ป่าต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ คนส่วนใหญ่มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้นว่า ป่าไม้ทำให้สัตว์ป่ามีที่อยู่อาศัย เป็นอาหาร และเป็นที่พักพิง ป่าไม้ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ป้องกันการกัดเซาะของน้ำลม ป่าไม้ช่วยทำให้มีน้ำไหลตลอดปี น้ำใสสะอาดปราศจากตะกอน ป่าไม้ช่วยทำให้ฝนตก บรรเทากระแสน้ำพายุ ป่าไม้ทำให้อากาศไม่ร้อนไม่หนาว ป่าไม้เป็นแหล่งสะสมแร่ธาตุและป่าไม้ทำให้มนุษย์ได้ใช้สอย ชาติป่าไม้ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ก็อยู่ไม่ได้ ทำนองเดียวกันกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่คนจะมองเห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ยกเว้นสัตว์ป่ามักจะมองเห็นเฉพาะต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เท่านั้น แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว สัตว์ป่าก็มีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ไม่น้อยเช่นเดียวกัน อย่างเช่นทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ก็มีผลช่วยหลายอย่าง เช่น

3.3.1 สัตว์ป่าช่วยทำลายศัตรูป่าไม้ ต้นไม้ในป่าจะมีศัตรูตามธรรมชาติเสมอๆ เช่น โรคและแมลง เป็นต้น แต่ศัตรูเหล่านี้จะไม่ระบาด โดยเฉพาะแมลงหากมีตัวทำลายสัตว์ป่าหลายชนิดเป็นตัวกำจัดแมลงนอกจากที่กล่าวไปแล้วก็มี เช่น นกหัวขวาน นกไต่ไม้ จะกินแมลงและตัวหนอนตามลำต้น นกกินแมลง นกจับแมลง จะกินแมลงที่มาทำลายใบ ดอก และผล ตุ่น หนูผี จะกินหนอนที่มากินรากและลำต้นใต้ดิน หากปราศจากสัตว์เหล่านี้แล้วต้นไม้จะได้รับความเสียหายและอาจจะตายในที่สุด

3.3.2 สัตว์ป่าช่วยผสมเกสรดอกไม้ ต้นไม้ผสมเกสรได้นั้นอาศัยปัจจัยหลายอย่างช่วย เช่น ลม และแมลงสำหรับสัตว์ป่าบางชนิดก็เป็นตัวที่ช่วยผสมเกสรด้วย เช่น นกกินปลี นกปลีกล้วย และค้างคาวกินน้ำหวานดอกไม้ เป็นต้น สัตว์ป่าเหล่านี้จะช่วยผสมเกสรดอกไม้ในขณะที่กินน้ำหวาน

ดอกไม้จากดอกหนึ่งไปยังอีกดอกหนึ่งหรือจากต้นหนึ่งไปยังอีกต้นหนึ่ง ทำนองเดียวกับลมและแมลง
ดังกล่าวแล้ว

3.3.3 สัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ สัตว์ป่าบางชนิด เช่น นกขุนทอง นก
เงือก ค้างคาวบางชนิด ลิง ค่าง ชะนี กวาง เก้ง กระตัง วัวแดง เป็นต้น จะกินผลไม้เป็นอาหาร แล้ว
คายหรือถ่ายเมล็ดออกมาตามที่ต่างๆ เมล็ดไม้บางชนิดไม่ได้รับความเสียหายใดๆ ในการผ่านกระเพาะ
ของสัตว์เหล่านี้ก็เท่ากับสัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ไปในที่ต่างๆ ที่สัตว์ท่องเที่ยวไปแล้ว
คายหรือถ่ายเมล็ดไม้ออกมา

3.3.4 สัตว์ป่าช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มูลของสัตว์เกือบทุกชนิดใช้เป็นปุ๋ยได้
อย่างดี เท่ากับเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ในขณะเดียวกันเมื่อสัตว์ป่าตายลง ซากของสัตว์ป่าก็
จะกลายเป็นปุ๋ยได้เช่นเดียวกัน ทุกวันนี้เกิดปัญหาการตัดแปลงมูลของสัตว์ป่าบางชนิด เช่น มูลของ
ค้างคาว ซึ่งมีอยู่มากมายตามถ้ำต่างๆ ให้ใช้อย่างถูกต้อง ก็จะทำให้แก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทุกวันนี้แม้ว่า
จะใช้มูลค้างคาวเป็นปุ๋ยอยู่บ้าง ก็อยู่เฉพาะในวงจำกัด ในปัจจุบันวงการป่าไม้เองก็ต้องใช้ปุ๋ยในสวนป่า
เหมือนกันทั้งนี้เนื่องจากการทำงานสัตว์ป่าออกไปเกือบหมดป่านั้นเอง

4. ปัญหาทรัพยากรสัตว์ป่า

ในปัจจุบันสัตว์ป่ามีจำนวนลดน้อยลงมาก ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก

4.1. ถูกทำลายโดยการล่าโดยตรงไม่ว่าจะล่าเพื่ออาหารหรือเพื่อการกีฬาหรือเพื่ออาชีพ

4.2. การสูญพันธุ์หรือลดน้อยลงไปตามธรรมชาติของสัตว์ป่าเอง ถ้าหากไม่สามารถปรับตัวให้
เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ หรือจากภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น

4.3. การนำสัตว์ป่าต่างถิ่น (Exotic animal) และปศุสัตว์เข้าไปในระบบนิเวศสัตว์ป่าประจำ
ถิ่น อาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค เป็นผลทำให้จำนวนประชากรสัตว์ป่าลดลง เกิดผล
กระทบต่อระบบนิเวศ ความสมดุลของสัตว์ป่าประจำถิ่นจนอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้

4.4. การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ซึ่งก็ได้แก่การที่ป่าไม้ถูกทำลายด้วยวิธีการต่าง ๆ
ไม่ว่าจะโดยถากถางและเผาเพื่อทำการเกษตรกิจกรรมการพัฒนา เช่น การตัดถนนผ่านเขตป่า การ

สร้างเขื่อน ฯลฯ ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนต้องอพยพไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ก็เสียชีวิตขณะที่ถิ่นที่อยู่อาศัยถูกทำลาย

4.5. การสูญเสียเนื่องจากสารพิษตกค้าง เมื่อเกษตรกรใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เช่น ยาปราบศัตรูพืชจะทำให้เกิดการสะสมพิษในร่างกายทำให้บางชนิดถึงกับสูญพันธุ์ได้

5. การอนุรักษ์สัตว์ป่า

สัตว์ป่ามีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งรวมถึงคนเราด้วยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จึงต้องมีวิธีการป้องกันและแก้ไขไม่ให้อัตราสัตว์ป่าลดจำนวนหรือสูญพันธุ์ด้วยการอนุรักษ์สัตว์ป่า ดังนี้

5.1. กำหนดกฎหมายและวิธีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ป่าเป็นแหล่งอาหารที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ ให้มีมากเพียงพอ

5.2. การรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์ป่าอย่างจริงจัง

5.3. ห้ามล่าสัตว์ป่า ไม่ควรมีการค้าสัตว์ป่าทุกชนิด ทั้งสัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง เพราะปัจจุบันสัตว์ป่าทุกชนิดได้ลดจำนวนลงอย่างมาก จึงทำให้ขาดความสมดุลทางธรรมชาติ

5.4. การป้องกันไฟป่า ไฟป่านอกจากจะทำให้ป่าไม้ถูกทำลายแล้วยังเป็นการทำลายแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอีกด้วย

5.5. การปลูกฝังให้มีความรัก และเมตตาต่อสัตว์อย่างถูกวิธีสัตว์ป่าทุกชนิดมีความรักชีวิตเหมือนกับมนุษย์ การฆ่าสัตว์ป่า การนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้ในบ้านเป็นการทรมานสัตว์ป่า ซึ่งมักไม่มีชีวิตรอด

5.6. การเพาะพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อเพิ่มจำนวนที่กำลังจะสูญพันธุ์หรือมีจำนวนน้อยลง ควรมีการเพาะพันธุ์ขยายพันธุ์ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการทดแทนและเร่งให้มีสัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น

6. บทบาทของปัจจัยแวดล้อมต่อสังคมพืช

ปัจจัยแวดล้อมที่มีบทบาทต่อการกระจายพันธุ์ การพัฒนา การเจริญเติบโต การดำรงชีพ และการดำรงพันธุ์ในพื้นที่ เป็นแหล่งบ่อนวิวัฒนาการและพลังงานแก่กระบวนการทางชีววิทยาของพืช ตลอดจนมีบทบาทในการสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ความแปรผันของปัจจัยแวดล้อมก่อให้เกิดความแตกต่างของสังคมพืช สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันมีผลทำให้สังคมพืชในพื้นที่ต่างๆ แปรผันตามไปด้วย สังคมพืชหรือพันธุ์พืชชนิดเดียวกันแต่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน อาจมีความสมบูรณ์ไม่เหมือนกัน และในสภาพแวดล้อมที่คล้ายกันสังคมพืชก็จะคล้ายกัน ทั้งในด้านโครงสร้างและรูปร่างชีวิตของพันธุ์พืชที่ปรากฏในพื้นที่ จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการจำแนกสังคมพืชและความสมบูรณ์ของสังคมพืชด้วย (อุทิศ, 2541)

Kutintara (1975) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดชนิดป่าและการกระจายพันธุ์ของพืชคือ ปริมาณน้ำฝนรายปี ความผันแปรของฤดูกาล ความชุ่มชื้นในดิน ชนิดของดิน ความสูงจากระดับน้ำทะเล สภาพพื้นผิวของภูมิประเทศ และไฟป่า นิวัตติ (2546) เห็นว่า ความสูงจากระดับน้ำทะเล ความลาดชัน และด้านลาด มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสังคมพืช โดยทำให้สภาพพื้นดินและลมฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงไป เกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสิ่งมีชีวิต อุทิศ (2541) เห็นว่า มีบทบาทต่อความเป็นไปและผันแปรของสังคมพืชในแต่ละพื้นที่ทำให้สังคมพืชแต่ละแห่งแตกต่างกันไป โดยพืชมีบทบาทในแง่ของการสัมพันธ์และกระทำต่อกัน เช่น ความสัมพันธ์ในด้านการแก่งแย่งแสงสว่าง พื้นที่และธาตุอาหาร ปัจจัยเกี่ยวกับสัตว์มีความสัมพันธ์กับพืชทั้งทางลบและทางบวกเช่น เหยียบย่ำ การกัดกิน ทะเล่ต้นอ่อน ใบ ดอก ผลของพืช ซึ่งการกินผลของต้นไม้ในที่หนึ่ง แล้วไปถ่ายมูลซึ่งมีเมล็ดของต้นไม้ชนิดที่สัตว์ตัวนั้นกินเข้าไป ไปถ่ายอีกที่หนึ่งก่อให้เกิดการกระจายพันธุ์พืชที่กว้างขึ้น และในบางครั้งสัตว์บางชนิดก็ยังเป็นตัวช่วยในการผสมเกสร จากดอกของพืชต้นหนึ่งไปสู่อีกต้นหนึ่งหรือในต้นเดียวกัน หรือในดอกเดียวกัน เป็นต้น สำหรับจุลินทรีย์และเชื้อรา มีบทบาทในฐานะผู้ย่อยสลายในระบบนิเวศ บางชนิดช่วยเพิ่มความสามารถในการดูดซับน้ำของรากพืช ปัจจัยสุดท้ายคือมนุษย์ ซึ่งกิจกรรมจากการพัฒนาของมนุษย์นับว่ามีบทบาทต่อสังคมพืชมากที่สุดในปัจจุบัน

7. ผลกระทบจากการเลี้ยงสัตว์ต่อสังคมพืช

นิวัตติ (2543) กล่าวถึงการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการผลิตไม้ในป่าสน ในสหรัฐอเมริกา ป่าหญ้า (savannas) ป่าเสื่อมโทรมต่างๆ ในเขตร้อนของเอเชียและแอฟริกา สวนป่า ป่าดิบในเขตร้อน และ

ป่ายูคาลิปตัสในออสเตรเลีย โดยรวมแล้วการเลี้ยงสัตว์และการผลิตไม้ในพื้นที่ร่วมกันจะมีผลกระทบต่อกัน ซึ่งในด้านนิเวศวิทยาการเลี้ยงสัตว์ในป่ามีอิทธิพลต่อป่าโดยสรุป ดังนี้

1. การแทะเล็ม (browsing) มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการตั้งตัวของต้นไม้ โดยต้นไม้ที่มีอายุน้อยหรือที่มีขนาดเล็กจะได้รับอันตรายจากการแทะเล็มใบ ตา และยอดอ่อน ทำให้การเจริญเติบโตหยุดชะงัก หากเกิดซ้ำกันหลายๆ ครั้ง ต้นไม้ก็ไม่สามารถตั้งตัวอยู่ได้ แต่การแทะเล็มของสัตว์จะมีประโยชน์ต่อการปลูกป่า เนื่องจากเป็นการช่วยกำจัดวัชพืชในสวนป่าระยะแรกๆ และลดซากเหลือของพืชที่เป็นเชื้อเพลิงให้น้อยลง เป็นการลดความรุนแรงของไฟป่า นอกจากนี้ การแทะเล็มของสัตว์แบบปานกลางจะลดการแก่งแย่งแข่งขันของวัชพืช ช่วยให้กล้าไม้มีโอกาสตั้งตัวและรอดตายได้มากขึ้น

2. การเหยียบย่ำของสัตว์มีอิทธิพลต่อกล้าไม้ในป่า ทำให้กล้าไม้หักล้มหรือรากถอนจากดิน กระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช และเป็นช่องทางให้โรคและแมลงเข้ารบกวนในภายหลังได้ อย่างไรก็ตาม การเหยียบย่ำของสัตว์มีส่วนช่วยให้อัตราการงอกสูงขึ้นหากปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มให้ถูกต้องตามฤดูกาล โดยช่วยลดปริมาณซากเหลือบนดินและเหยียบย่ำให้เมล็ดไม้จมดิน พืชจึงมีโอกาสในการงอกมากขึ้น

3. ชนิดสัตว์ที่เลี้ยงมีอิทธิพลต่อการสืบพันธุ์ของต้นไม้ การเลี้ยงแพะและแกะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสืบพันธุ์ของต้นไม้ในป่าได้มากกว่าการเลี้ยงโคและกระบือโดยเฉพาะแพะที่กินทุกส่วนของต้นไม้โดยไม่เลือกชนิด และการเหยียบย่ำของโค ที่มีน้ำหนักตัวมากกว่าจะเป็นอันตรายต่อกล้าไม้และทำให้ดินแน่นมากกว่า

4. ช่วยในการขยายพันธุ์พืช โดยเฉพาะพืชที่มีเมล็ดและเปลือก เมื่อสัตว์กินผลหรือเมล็ดพืชเข้าไปแล้วถ่ายออกยังที่ต่างๆ ทำให้เมล็ดพันธุ์พืชแพร่กระจายได้รวดเร็วขึ้น

อุทิส (2541) กล่าวว่า การนำสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย แพะ แกะ เข้าไปเลี้ยงเป็นจำนวนมากในป่าธรรมชาติ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมพืชได้ สัตว์แต่ละชนิดมักเลือกกินพืชตามที่ชอบและทำลายพืชบางอย่างที่ได้รับผลกระทบได้ง่าย สภาพปัจจัยแวดล้อมหลายอย่างอาจเปลี่ยนแปลงไป เช่น ดิน สภาพภูมิอากาศในระดับท้องถิ่น และสัตว์ป่า ทำให้พืชบางชนิดมีความเด่นเพิ่มขึ้น เรียกว่า ชนิดเพิ่ม (increasers) บางชนิดมีจำนวนลดลง เรียกว่า ชนิดลด (decreasers) ส่วนพืชที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่เริ่มพบหลังจากสัตว์เลี้ยงเข้าไป เรียกว่า ชนิดบุกรุก (invaders) ผลกระทบจากการกัดกินหญ้าและแทะเล็มไม้พุ่มจะทำให้พืชที่มีอวัยวะป้องกันการทำลายของสัตว์เพิ่มความเด่นมากขึ้น เช่น พืชที่มี

หนามป้องกันลำต้น หรือมีการสืบพันธุ์ดี การเหยียบย่ำอาจทำให้สังคมพืชหายไปจากพื้นที่ได้ ไม่ว่าจะพืช นั้นจะถูกมาใช้ประโยชน์หรือไม่

อนุชา (2547) ศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงวัวต่อสังคมพืชในป่าดิบเขาที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าภูเมียงและภูทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยการเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีการเลี้ยงวัวและพื้นที่ไม่มีการเลี้ยง วัวพบว่า การเลี้ยงวัวมีแนวโน้มก่อผลกระทบต่อค่าดัชนีความสำคัญของพรรณไม้พื้นล่างชัดเจนกว่า ไม้รุ่มและไม้ยืนต้น และทำให้ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของไม้ยืนต้น ไม้รุ่ม และไม้พื้นล่างลดลง โดยเฉพาะไม้พื้นล่างซึ่งลดลงอย่างชัดเจน นั่นคือ การเลี้ยงวัวมีผลกระทบต่อไม้รุ่มและไม้พื้นล่างแต่ไม่ มีผลกระทบต่อไม้ยืนต้น

ไชยพร (2549) ได้ศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงวัวแดงต่อสังคมพืชป่าเต็งรังที่สถานีพัฒนา และส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าลำปางจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการเลี้ยงวัวแดงมีผลกระทบต่อความ หนาแน่นทางด้านตั้งของไม้พุ่มโดยทำให้ความหนาแน่นทางด้านตั้งของไม้พุ่มมีค่าลดลง และส่งผล กระทบโดยตรงต่อไม้รุ่มโดยการทำลายไม้รุ่มของวัวแดงมี 2 ลักษณะคือการล้มต้นลงเต็มกินใบ/ยอด อ่อนและการขวิดตามกิ่งก้าน นอกจากนี้การเลี้ยงวัวแดงยังมีผลกระทบต่อปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์ในดินโดยทำให้ปริมาณฟอสฟอรัส และปริมาณแคลเซียมที่ดินล่างลดลง

8. ผลกระทบจากการเลี้ยงปศุสัตว์ต่อสัตว์ป่า

การเลี้ยงปศุสัตว์แบบไม่ให้ความสำคัญในการจัดการโรงเรือนอาหาร ยา และเวชภัณฑ์ และ ปล่อยปศุสัตว์เข้าไปหากินในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยอิสระ นอกจากจะส่งผลกระทบจากการ บุกรุกที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าแล้ว การนำปศุสัตว์เข้าไปเลี้ยงในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อาจก่อให้เกิด การระบาดของโรคระหว่างสัตว์เลี้ยงกับสัตว์ป่าด้วยยังส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งกับสัตว์ป่า ปศุสัตว์ และผู้บริโภคเนื้อปศุสัตว์

ดั่งที่กรมปศุสัตว์ (2553) ได้กล่าวว่าให้เกษตรกรให้ความสำคัญกับการดูแลปศุสัตว์ของตนให้ มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง โดยต้องดูแลในเรื่องของการจัดการโรงเรือนหรือคอกสัตว์ที่ดี มีหลังคา ป้องกันฝน ลม และละอองฝนได้เป็นอย่างดี หรือจัดเตรียมสถานที่ที่สัตว์สามารถหลบฝนได้มีการ จัดเตรียมน้ำ อาหาร ยา และเวชภัณฑ์ให้พร้อม เพื่อเสริมสร้างให้สุขภาพสัตว์แข็งแรง และที่สำคัญ ควรทำวัคซีนแต่ละชนิดให้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดของแต่ละชนิดสัตว์อีกด้วย โดยเฉพาะในช่วงฤดู ฝนเป็นช่วงที่สัตว์กิบ เช่น โค และกระบือ มักเจ็บป่วยจากการสัมผัสลม ฝน หรือยืนแช่น้ำเป็น

เวลานาน อาจทำให้ร่างกายสัตว์อ่อนแอ โดยเฉพาะสัตว์ที่ต้องเดินทาง หรือเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หากสัตว์มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง ก็จะไม่ภูมิคุ้มกันต่อโรคต่างๆ ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่าย และยังเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้โรคระบาดต่างๆ แพร่กระจายไปยังที่ต่างๆ ได้อีกด้วยโดยโรคระบาดสัตว์ที่พบบ่อยในช่วงฤดูฝนมีดังนี้

8.1. โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and Mouth Disease, FMD) เป็นโรคระบาดที่สำคัญที่สุดโรคหนึ่งของโค กระบือ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก เนื่องจากติดต่อได้เร็วและควบคุมให้สงบลงได้ยาก โรคนี้ไม่ทำให้สัตว์ถึงตายแต่สุขภาพทรุดโทรม ทำให้ผลผลิตลดลงสาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัส โดยการติดต่อของโรคเป็นไปได้หลายทาง คือ โดยการกินเอาเชื้อโรคที่ปนเปื้อนอยู่กับอาหารและน้ำ หรือหญ้า โดยการหายใจเอาเชื้อที่ปะปนอยู่กับอากาศและฝุ่นละอองโดยการพาของลม โดยการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นโรคก็จะทำให้เชื้อแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และคนที่เข้าไปในพื้นที่หรือบ้านที่มีโรคระบาดอยู่แล้ว เชื้อโรคจะติดมากับรองเท้า เสื้อผ้า และตามร่างกาย แล้วนำเชื้อโรคแพร่ระบาดไปยังฝูงอื่นต่อไป

8.2. โรคเฮโมราจิกเซพติซีเมีย (Haemorrhagic septicemia) หรือที่เรียกตามอาการว่าโรคคอบวม เป็นโรคระบาดรุนแรง ของกระบือ แต่โรคนี้จะมีความรุนแรงน้อยลงในสัตว์อื่นๆ เช่น โค แกะ สุกร กวาง และช้าง เป็นต้น โรคนี้ไม่เป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ลักษณะสำคัญของโรคคือ สัตว์จะหายใจหอบลึกมีเสียงดัง คอ หรือหน้าบวมแข็ง อัตราการป่วยและอัตราการตายสูงเชื้อชนิดนี้อยู่ในระบบทางเดินหายใจสัตว์ปกติได้ โดยที่สัตว์ไม่แสดงอาการป่วยแต่เมื่อ มีภาวะทำให้สัตว์เครียด สัตว์จะแสดงอาการป่วยและขับเชื้อออกมาสู่สิ่งแวดล้อม มีระยะฟักตัว ประมาณ 2-5 วัน แต่บางครั้งเชื้อที่มีความรุนแรงมาก ระยะฟักโรคอาจจะเร็ว 1-2 วันสาเหตุและการแพร่ระบาด เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชื่อ พาสทูเรลลา มัลโตซิดา (*Pasteurella multocida*) การระบาดของโรคจะเกิดขึ้นได้ง่ายในสภาวะที่สัตว์เกิดความเครียด เช่น ช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะต้นฤดูฝน จะปล่อยเชื้อออกมาปนเปื้อนกับอาหารและน้ำเมื่อสัตว์ตัวอื่นกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนเปื้อนอยู่เข้าไปก็จะป่วยเป็นโรคนี้ และขับเชื้อออกมาสู่สิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น น้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ ทำให้โรคแพร่ระบาดต่อไป เชื้อนี้จะมีชีวิตอยู่ในแปลงหญ้าอยู่ได้ประมาณ 24 ชั่วโมงแต่ถ้าอยู่ในดินที่ชื้นแฉะได้นานถึง 1 เดือน

8.3. โรคไข้สามวัน (Bovine ephemeral fever) สาเหตุเกิดจากเชื้อแรมโดไวรัส (rhabdovirus) เกิดในโคทุกอายุ แต่ลูกโคอายุต่ำกว่า 6 เดือนมักไม่แสดงอาการ โคจะแสดงอาการ 2-10 วัน หลังจากได้รับเชื้อโรค การติดต่อแมลงดูดเลือดเป็นตัวนำโรคเท่านั้น ไม่เกิดจากการสัมผัส

โดยตรงหรือการปนเปื้อนจากน้ำมูก น้ำลาย รวมทั้งน้ำเชื้อของสัตว์ป่วย อาการไข้สูง 105-106 องศาฟาเรนไฮต์ เบื่ออาหาร กล้ามเนื้อสั่น ตัวแข็ง ขาเจ็บ น้ำนมลด หรือมีน้ำมูก น้ำลายไหลบริเวณคอหรือไหล่ อาจพบในบางราย ส่วนใหญ่สัตว์มักมีไข้ ซึม เบื่ออาหารอยู่ประมาณ 3 วัน

8.4. โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis) เป็นโรคติดต่อเรื้อรังในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด เช่น โค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสุนัข สัตว์ป่วยรักษาไม่หาย ให้ผลผลิตต่ำและยังเป็นโรคติดต่อมาสู่คนที่มีความรุนแรง หากไม่มีการควบคุมที่ดีแล้ว สัตว์ป่วยจะขับเชื้อออกมาทางปัสสาวะ นม น้ำคร่ำ รก และติดต่อตัวอื่นได้ง่าย โดยการสัมผัสอยู่ร่วมฝูง การกิน การผสมพันธุ์โรคนี้ไม่สามารถสังเกตอาการด้วยตาเปล่าได้ สัตว์มีอาการปกติ ไม่แสดงอาการป่วยใดๆ ให้เห็นอาการที่พอสังเกตได้ คือ บางตัวอาจมีการแท้งลูก รกค้าง มดลูกอักเสบ ให้ลูกอ่อนแอ ผสมไม่ติด เป็นหมัน อ้วนตะบวม เป็นต้น

9. ผลกระทบจากการเลี้ยงปศุสัตว์ต่อคุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดิน

Kurz, Reilly and Tunney (2005) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของปศุสัตว์ต่อคุณสมบัติทางกายภาพของดินและความเข้มข้นของธาตุอาหารที่สูญเสียไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดินบริเวณทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ในไอร์แลนด์โดยทำการจำลองน้ำฝนที่ไหลบ่าหน้าดินและวัดข้อมูลทางกายภาพของดิน แบ่งแปลงทดลองเป็นสองแปลง แปลงแรกมีการใช้ประโยชน์จากปศุสัตว์อย่างอิสระไม่จำกัด แปลงที่สองปศุสัตว์สามารถเล็มหญ้าได้แต่ไม่สามารถเดินและถ่ายมูลในแปลงได้ ผลการศึกษาพบว่าพื้นที่ที่ปศุสัตว์เข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่มีค่าที่แสดงถึงช่องว่างในดินที่น้ำและอากาศสามารถไหลผ่านได้ (Macroporosity) ต่ำกว่าแปลงที่ปศุสัตว์ไม่สามารถเดินและถ่ายมูลลงในแปลงได้แปลงที่มีการใช้ประโยชน์จากปศุสัตว์อย่างอิสระดังกล่าว มีค่าความหนาแน่นรวม (Bulk Density) และค่าการต้านทานการเจาะของดิน (Resistance to Penetration) สูงกว่าพื้นที่ที่มีการจำกัดการใช้ประโยชน์ของปศุสัตว์สำหรับธาตุอาหารในดินส่วนใหญ่ที่สูญเสียไปจากทุ่งหญ้าที่มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ อนุภาคไนโตรเจนฟอสฟอรัสอินทรีย์และโพแทสเซียม และจากการศึกษาโดยรวมยังพบว่าการเลี้ยงปศุสัตว์ส่งผลกระทบต่อการวัดค่าพารามิเตอร์อุทกวิทยาของดินมากกว่าความเข้มข้นของธาตุอาหารที่สูญเสียไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดิน

10. ผลกระทบจากการเลี้ยงปศุสัตว์ต่อคุณภาพแหล่งน้ำ

Gary, Johnson and Ponce (1983) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากปศุสัตว์ที่แทะเล็มหญ้าต่อแหล่งน้ำในช่วงด้านหน้าของแม่น้ำโคโรลาโดโดยศึกษาปศุสัตว์ที่แทะเล็มหญ้าในทุ่งหญ้าที่ถูก

แบ่งเป็นสองส่วนจากลำธารที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปีขนาดเล็กในภาคกลางของโคลราโด พบว่ามีผลกระทบเพียงเล็กน้อยต่อคุณภาพน้ำในช่วงสองปีของการศึกษา โดยของแข็งที่แขวนลอยไนโตรเจนไนเตรตไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและไนโตรเจนแอมโมเนียเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเพียงครั้งเดียวภายใต้อัตราการดับปานกลางของการเลี้ยงปศุสัตว์ ตัวชี้วัดความหนาแน่นของเชื้อแบคทีเรียในกระแสน้ำมีนัยสำคัญสูงเมื่อมีปศุสัตว์อย่างน้อย 150 ตัวต่อเฮกตาร์อยู่ในบริเวณนั้น แต่หลังจากที่นำปศุสัตว์ออกหรือเมื่อลดจำนวนลงเหลือเพียงแค่ 40 ตัว พบว่าจำนวนแบคทีเรียลดลงไปใกล้เคียงกับจำนวนแบคทีเรียของบริเวณที่อยู่ติดกันที่ไม่มีการเลี้ยงปศุสัตว์และประมาณร้อยละ 5 ของมูลปศุสัตว์ทั้งหมดมีส่วนทำให้เกิดมลพิษต่อแหล่งน้ำ

11. ประวัติความเป็นมา

ในอดีตป่าลานที่อุดมสมบูรณ์มีขึ้นอยู่กระจายทั่วๆ ไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมามีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรม จึงทำให้ป่าลานได้ถูกบุกรุกทำลายลงไปมาก จนปัจจุบันคงเหลือป่าลานแห่งสุดท้าย คือ บริเวณบ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ และบ้านวังมืด จังหวัดปราจีนบุรี ในการไปตรวจสอบสภาพป่าลานเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2517 นายประดิษฐ์ วนาพิทักษ์ อธิบดีกรมป่าไม้ พบว่า ป่าลานในบริเวณดังกล่าวเป็นป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศเพื่ออนุรักษ์ป่าลานไว้ จึงมีดำริให้จัดตั้งป่าลานนี้เนื้อที่ประมาณ 36,250 ไร่ หรือ 58 ตารางกิโลเมตร เป็นวนอุทยาน และในการประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติครั้งที่ 1/2518 เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2518 ได้มีมติให้ดำเนินการวางแผนปฏิบัติการที่ป่าลานกบินทร์บุรี ซึ่งสำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี ได้มีคำสั่งที่ 169/2518 ลงวันที่ 11 เมษายน 2518 และคำสั่งที่ 194/2518 ลงวันที่ 15 เมษายน 2518 ให้ นายสุชล ผาติเสนะ นักวิชาการป่าไม้ตรี และ นายยัณห์ ทักสูง พนักงานประจำเขต โดยอยู่ในความควบคุมการดำเนินงานของนายไพโรจน์ เชี่ยวเอี่ยมวัฒนา นักวิชาการป่าไม้โท ไปดำเนินการรังวัดหมายแนวเขต และจัดพื้นที่ปรับปรุงให้เป็นวนอุทยานป่าลาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแก่งดินสอ-แก่งใหญ่-เขาสะโตน จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมากองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 2383/2520 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2520 ให้นายเชาวลิต เลิศขยันตรี นักวิชาการป่าไม้ 5 ทำหน้าที่หัวหน้าวนอุทยานทับลาน และในปี พ.ศ. 2523 กองอุทยานแห่งชาติ ได้ให้วนอุทยานทับลานสำรวจพื้นที่โดยรอบ เพื่อผนวกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงแนวเขตติดต่อกวนอุทยาน ยกฐานะวนอุทยานทับลานเป็นอุทยานแห่งชาติ ผลการสำรวจปรากฏว่า บริเวณป่าดังกล่าวโดยรอบมีสภาพป่าสมบูรณ์ มีทิวทัศน์สวยงาม สัตว์ป่าชุกชุมเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกงและแม่น้ำมูล ตามหนังสือรายงานผลการสำรวจ ที่ กส 0708(ทล.)/16 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2523 ทั้งเพื่อเป็นการสนองมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2522 ที่ให้รักษาป่าไว้โดยการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงเสนอ

ให้คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2523 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2523 เห็นสมควรออกพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ป่าดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าวังน้ำเขียวและป่าครบุรี ในท้องที่ตำบลสะแกราช ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย ตำบลครบุรี ตำบลจระเข้หิน ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี และตำบลสระตะเคียน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน ในท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 98 ตอนที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2524 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 39 ของประเทศ ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2531 อนุญาตให้กรมชลประทานใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานบริเวณป่าวังน้ำเขียว ป่าครบุรี ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน บางส่วนในท้องที่ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำมูลบน เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีเนื้อที่ 2,625 ไร่ หรือ 4.20 ตารางกิโลเมตร โดยให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนพื้นที่ส่วนนี้ออก และในปี 2532 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว ป่าครบุรี ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน บางส่วนในท้องที่ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ออกจากการเป็นอุทยานแห่งชาติตามที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกาเดิมปี พ.ศ. 2524 ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 106 ตอนที่ 107 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2532 (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์และพันธุ์พืช, สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2557)

12. ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติทับลาน ตั้งอยู่เส้นรุ้ง 14 องศา 05 ลิปดา ถึง 14 องศา 33 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 50 ลิปดาถึง 102 องศา 40 ลิปดาตะวันออก รวมเนื้อที่ประมาณ 2325.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,397,375 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรดอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก จรดอำเภอปะคำ และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก จรดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ทิศใต้ จรดอุทยานแห่งชาติปางสีดา

13. หน่วยงานในพื้นที่

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.1 (คลองน้ำมัน)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.2 (ลำปลายมาศ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.3 (ลำแปรง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.4 (เขามะค่า)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.5 (ห้วยเตย)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.6 (วังทะลุ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.7 (เขาไม้ปล้อง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.8 (ตลิ่งชัน)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.9 (ลำมะไฟ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.10 (ภูลำไย)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.11 (ไทยสามัคคี)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.12 (ซำสะอาด)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.13 (สวนห้อม)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.14 (ลำเพี้ยก)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.15 (หาดจอมทอง)

อยู่ระหว่าง 17 - 20 องศาเซลเซียส แต่ทั้งนี้สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากวิกฤติการณ์โลกร้อน จึงควรสอบถามการท่องเที่ยวจากอุทยานแห่งชาติก่อนเดินทางทุกครั้ง

ทรัพยากรป่าไม้

อุทยานแห่งชาติทับลานมีสังคมพืชที่จัดเป็นป่าลุ่มต่ำที่มีความสมบูรณ์มาก หากพิจารณาตามประเภทของป่าแล้วสามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ ป่าดิบแล้งจะพบขึ้นอยู่บนพื้นที่ค่อนข้างราบ ไม้ที่พบโดยทั่วไปได้แก่ ยางนา ยางแดง เป็นต้น ป่าดิบชื้นพบขึ้นอยู่ทั่วไปในพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400-1,000 เมตร เบญจพรรณจะมีไม้ต่างชนิดขึ้นปะปน และจะพบไผ่ขึ้นปนมากมาย มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น แดง ตะแบกใหญ่ ประดู่ มะกอก ชิงชัน ฯลฯ พืชพื้นล่างที่สำคัญ เช่น ใผ่กาย โตไม้รูลุ่ม เป็นต้น และป่าเต็งรังในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานมีสภาพเป็นป่าโปร่ง ขาดแคลนแหล่งน้ำ มีต้นไม้ขึ้นกระจัดกระจายทั่วพื้นที่และมักจะมีลำต้นเล็กและเตี้ย พืชพื้นล่างเป็นพวกหญ้าเพ็ก หญ้าคา และสาบเสือ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น เต็ง รัง เหียง พลวง ฯลฯ และสำหรับบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีต้นลานขึ้นกระจายในพื้นที่อย่างหนาแน่น ได้แก่ บริเวณบ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ และบ้านวังมิด จึงได้ชื่อว่าป่าลานผืนสุดท้ายที่สมบูรณ์และสวยงามที่สุดของประเทศไทย ซึ่งต้นลานจัดเป็นไม้ตระกูลปาล์ม เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงและแข็ง ภายในเนื้อเป็นเส้นใย มีใบอ่อนรอบลำต้นเป็นชั้นๆ ก้านใบยาวประมาณ 3 - 4 เมตร หนึ่งก้านมีหนึ่งใบ ใบกว้างประมาณ 2 - 3 เมตร จนมีคำสอนในอดีตกาลว่า "ใครที่ขอบตีพ่อแม่ ตายไปมือจะใหญ่เท่าใบลาน" ลำต้นสูงประมาณ 10 - 26 เมตร มีลักษณะพิเศษหลายอย่าง เช่น เป็นต้นไม้ที่มีอายุชั้ยประมาณ 60 - 80 ปี เมื่อต้นแก่ก็จะออกดอกและผล ดอกมีสีขาว ซึ่งต้นลานจะออกดอกเพียงครั้งเดียว และเมื่อต้นลานออกดอกก็หมายความว่าต้นลานจะต้องตาย เมื่อเมล็ดร่วงหล่น ต้นลานก็จะเริ่มเหี่ยวเฉาและเหี่ยวแห้งตายลงทันที

ทรัพยากรสัตว์ป่า

จำนวนชนิดของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานที่ได้จากการสำรวจของกรมป่าไม้ (2543) พบว่ามีสัตว์ประเภทที่มีกระดูกสันหลังอยู่ไม่ต่ำกว่า 321 ชนิด จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม พบรวม 76 ชนิด จาก 55สกุล ใน 26 วงศ์ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ ช้างป่า กระต๊อง วัวแดง เสือโคร่ง สัตว์ขนาดกลางและขนาดเล็กที่สำคัญ ได้แก่ เลียงผา กวางป่า เป็นต้น

นก พบรวม 144 ชนิด จาก 115 สกุล ใน 41 วงศ์ และจำแนกเป็นนกประจำถิ่น 135 ชนิด และนกอพยพย้ายถิ่น 9 ชนิด ชนิดนกที่สำคัญได้ ไก่ฟ้าหลังขาว ไก่ฟ้าพญาลอ นกเงือกกรามช้าง นกกก นกแซกแซว และนกขุนทอง เป็นต้น

สัตว์เลื้อยคลาน พบรวม 48 ชนิด จาก 35 สกุล ใน 4 วงศ์ ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ เต่าเหลือง กิ้งก่าบินปีกสีส้ม เป็นต้น

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก พบไม่ต่ำกว่า 17 ชนิด จาก 8 สกุล ใน 4 วงศ์ ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ กบนา เขียดตะปาด และอึ่งแม่หนาว

ปลาน้ำจืด พบไม่ต่ำกว่า 31 ชนิด จาก 26 สกุล ใน 17 วงศ์ ชนิดปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน ปลาดุก ปลากระต๊อง เป็นต้น

ตำบลลำเพี้ยก

ประวัติความเป็นมา

ตำบลลำเพี้ยก ตั้งอยู่ในอำเภอศรีบุรี จังหวัดนครราชสีมาเดิมขึ้นอยู่กับ ตำบลโคกกระชาย เมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยแยกออกมาจากตำบลโคกกระชาย เดิมมีอยู่ 7 หมู่บ้าน ปัจจุบันมี 11 หมู่บ้าน คำว่าลำเพี้ยก มาจากชื่อของลำน้ำที่ไหลมาจากอุทยานแห่งชาติห้วยทับลาน ชาวบ้านที่มาตั้งหมู่บ้าน ในบริเวณดังกล่าวจึงตั้งชื่อบ้านลำเพี้ยก ตามลักษณะที่ตั้ง และเมื่อแยกออกมาเป็นตำบลจึงตั้งชื่อว่า ตำบลลำเพี้ยก

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลลำเพี้ยก เป็น 1 ใน 12 ตำบลของอำเภอศรีนครราชสีมา อำเภอศรีนครราชสีมา มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 35 กิโลเมตร สภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นภูเขา ลูกคลื่นลอนตื้น ๆ

เนื้อที่

ตำบลลำเพี้ยกมีเนื้อที่ประมาณ 299.60 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากตำบลลำเพี้ยกอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งถูกราชกรบุกเข้ามาทำกินจนหมดสภาพป่า ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจายยากแก่การปกครอง ทางส่วนราชการจึงได้จัดสรรพื้นที่ให้ราษฎรได้อยู่อาศัยและทำการเกษตรตามโครงการเพื่อความมั่นคงกองทัพภาคที่ 2 เป็นเนื้อที่ประมาณ 39 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 24,506 ไร่ และเป็นเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติเขตอนุรักษ์ทับลาน ประมาณ 260.60 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 197,494 ไร่

ภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลลำเพี้ยกอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 285-800 เมตร ทางตอนเหนือขององค์การบริหารส่วนตำบล (ครึ่งหนึ่งของตำบล) มีลักษณะเป็นที่ราบสูง สลับกับที่ราบลุ่มเป็นช่วง ๆ มีลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การปลูกมันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพด และพืชไร่ ไม่มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่าน การประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมของประชาชนต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทางทิศใต้ตลอดแนวพื้นที่มีสภาพเป็นภูเขาพื้นที่ในตำบลเป็นลูกคลื่นลอนตื้น ด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยลำเพี้ยก

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลตะแบกบาน อำเภอศรีนครราชสีมา

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดต่อกับตำบลเสิงสางตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลช่องกุ่ม อำเภอพัฒนานคร ตำบลคลองน้ำใส อำเภอสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลโคกกระชาย อำเภอศรีนครราชสีมา

ภูมิอากาศ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 37 องศาเซลเซียส
ปริมาณน้ำฝนประมาณ 150 มิลลิเมตร

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส
ปริมาณน้ำฝนประมาณ 200 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 25 องศาเซลเซียส
ปริมาณน้ำฝนประมาณ 140 มิลลิเมตร